

ШКОЛА В MONTE CASSINO ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ МЕДИЦИНИ

А.М.Коньков

Херсонський державний університет, вул. Університетська (40 років Жовтня),
27, 73000, Україна

Окрім Салернської медичної школи, знаменитою ім'ям Arnoldus Villanova та його «Салернським кодексом здоров'я» [2] на Аппенінському півострові в середні віки функціонувало й багато інших медичних шкіл, серед яких особливо виділялась школа в Monte Cassino. Її засновником був Святий Бенедикт.

На місці колишнього храму Аполлона біля підніжжя Аппенінських гір у 530 році він заснував монастир. У його стінах, незважаючи на існуючу в ті часи заборону публічного навчання і диспутів, викладалась медицина. Одним із лекторів цієї школи був настоятель монастиря Bertharius. Після себе він залишив дві книги з медицини: «De innumeris remediorum utilitatibus» та «De innumeris morbus». У них автор наводить багато рецептів ліків від різних хвороб.

Зміст лекцій, що читались слухачам школи, багато в чому базувався на Правилах Уставу Святого Бенедикта, деякі з них мають безпосереднє відношення до такого актуального і в наш час питання активізації серед населення прагнення до дотримання здорового способу життя. На сьогоднішній день відомі 72 Правила Уставу, і серед них, зокрема, такі: не віддаватися блуду; не заздрити; не гніватись; не думати про помсту; не бути пристрасним до вина; не бути жадібним до їжі; не бути охочим до сну; не бути лінивим; любити чистоту. Уже тільки цей короткий перелік Правил Уставу дозволяє зробити висновок, що вони мають безпосереднє відношення до попередження фізичних і душевних страждань, а значить, до профілактики можливого виникнення на їхньому ґрунті соматичних і психічних захворювань.

У розпорядженні слухачів школи знаходилась досить велика за площею оздоровниця, також створена завдяки зусиллям Святого Бенедикта. Ченці-бенедиктинці доглядали за стражденими і хворими, які знаходились у стінах цього першого у Європі медичного стаціонару, ґрунтуючись на Правилах Уставу.

Історія зберегла відомості про те, що одним з пацієнтів оздоровниці монастиря Monte Cassino у 1022 році був імператор Генріх II (Баварський). Він шукав «зцілення від сечового каменя, причому, однак, справа не обійшлась без чудесного зцілення, а саме, відповідно до сказання, після тривалої інкубації, до нього з'явився уві сні сам Святий Бенедикт, щоб зробити операцію, і вручив йому камінь, одразу заживив рану!» [1].

У 1057 році настоятелем монастиря Monte Cassino був обраний Дезидерій, – в миру Дауферій Епіфані, князь Беневентський, який пізніше став

папою Віктором III. На посаді настоятеля монастиря Дезидерій багато зробив для його розвитку: перебудував церкву і монастирські будівлі, вдосконалив роботу бібліотеки, закріпив чернечу дисципліну. Його перу належить і літературна праця – трактат «Dialogorum», в якому оповідає про чудеса, що були здійснені Святим Бенедиктом та іншими Святими монастиря.

Не менш вагомий внесок у становлення і розвиток медичної школи Monte Cassino зробив туніський лікар і перекладач, який пізніше став ченцем-бенедиктинцем – Костянтин Африканський. Саме він познайомив Європейців з арабською медициною. Костянтин народився на Півночі Африки, де і провів першу частину свого життя, – звідси стає зрозумілим значення прикладки до його імені – Африканський. Молодою людиною вивчав медицину в Багдаді, деякий час жив у Каїрі, де слухав лекції в одному з найстаріших у світі університетів аль-Азхар. Особливий інтерес він проявляв до наукових досягнень халдеїв, персів, арабів, і, зокрема, до вивчення лікарських трав.

За час перебування в Месопотамії Костянтину Африканському вдалось крім Європи відвідати також Індію та Ефіопію.

На батьківщину Костянтин вернувся досвідченим лікарем-практиком і за короткий час став широко відомим серед населення, що викликало деяку заздрість у його колег з професії. Вони поспішили оголосити Костянтина колдуном. В умовах цькування Костянтин Африканський, побоюючись за своє життя, таємно залишив рідні місця та морем дістався до Сицилії, а потім під виглядом жебрака він, нарешті, досяг кінцевої мети – міста Салерно. Тут він приблизно з 1077 року почав працювати педагогом у Салернській лікарняній школі. У вільний від занять час займався перекладами на латинь греко-арабських медичних джерел. Його переклади були настільки науковими, що аж до XVII століття використовувались як підручники з медицини. Сьогодні ці книжкові скарби зберігаються в бібліотеках Італії, Англії, Бельгії, Франції. Завдяки подвижницькій праці Костянтина Африканського Європа дізналася про роботи античних авторів.

На схилі своїх років Костянтин перебрався в монастир Monte Cassino, який вже отримав статус абатства, де прийняв чернечий постриг, став ченцем-бенедиктинцем. З цього часу авторитет лікарської школи Monte Cassino в Європі ще більше зростає. У міру своїх сил, що спливали з кожним днем, Костянтин порадою і практичною дією продовжує брати участь у лікуванні пацієнтів і читанні лекцій. Однак, на фоні неухильного погіршення здоров'я, Костянтин Африканський під час свого перебуваючи в абатстві помер. Це відбулося у 1087 році.

За свою історію монастир Monte Cassino неодноразово піддавався руйнуванню, але його незмінно відновлювали. Особливо варварським руйнуванням монастир піддався у 1944 році внаслідок бомбардування англійської авіації. Зусиллями держави Італія монастир був відновлений і знову освячений у 1964 році. Сьогодні численні відвідувачі отримали можливість наочно побачити всю велич цієї архітектурної пам'ятки, одного з центрів історії світової культури і медицини.

Література

1. Ковнір С. История средневековой медицины // С. Ковнер. – Киев. Тип. Имп. Ун-та Владимира. – 1897. – С. 357-358.
2. Коньков А.М. Арнольд де Вілланова і його «Салернський кодекс здоров'я» / А. М. Коньков // Біологічні дослідження – 2018. – С. 337-338.
3. Виктор III. – Материал из Википедии // [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Виктор_III
4. Константин Африканский. – Материал из Википедии // [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Константин_Африканский
5. Монтекассино. – Материал из Википедии // [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Монтекассино>